Vergilius Maro, Publius; Brant, Sebastian [Editor]: Publij Virgilij Maronis Opera: [cum quinque vulgatis commentariis ex politissimisque figuris ...]
Straßburg, 1502 Seite 61v

Virgulta: et prolem tardę crescentis oliuę.
Hucpater o lenęe tuis hic omnia plena
Muneribus: tibi pampineo grauidus autūno

in hoc libro loquitur. nam vites pręcipue sunt: licet et aliarum arborū faciat cōmemorationem. A. Te bacche. i. tua mūera: vt vites: De quo latiꝰ: ibi. Poculaqꝫ inuētis Acheloia miscuit vuis. Dicit̄ aūt Bacchus a furore quē incutit cultoribꝰ suis: vt Probus asserit: C. Te bacche. Non solū Bacchū dicit ꝑpter vites: q̄rū inuētor ꝑhibet̄. sꝫ ꝑpter oēs arbores. Dionysiū em̄ posuerūt ꝓ ignea vi sol̄: q̄ poma ac fructus omnes arborū decoquit ac maturat. Nam vis seminalis: quę a sole in terram descendit: Priapi nomīe honoratur. cuius quidē ad siccos ꝑtinet, fructus bona dea: quod vero ad plantaria Dionysius dicitur. Ergo quia ignea vis solis est Dionysius: iccirco egyptii Osirim (quē solem interpretantur) Dionisiū teste diodoro siculo appellauerunt. Vn̄ Eumolpus poeta Ignoculū radiis Dionisium dixit. Et Orpheꝰ eū splēdoris auctorē scribit.

Atqꝫ hęc ad Phisicen. Historia vero duplex ē. aliter enim greci: aliter ęgyptii sentiūt. Aegyptii eni dionysiū Osirim nominant. quem volunt diuinis virtutibus virum pręditum fuisse: Aegyptiiqꝫ regno: & Isidis (quā lunam & Cererem nominant) coniugio potitū: vniuersum orbē peragrasse. Et vt Isis tritici ordeiqꝫ repertrix fuit. (antea enim inter aliasherbas incognita oriebant̄) Sic Osiris Nisa (qui locus Arabię fœlicis ęgypto cōterminꝰ est) enutritus propterea a Ioue & a loco illo Dionysiꝰ appellatꝰ. vitis repertor fuit: homīesqꝫ docuit & vitis cultū et vini vsum atqꝫ conseruationē. Volunt pręterea ęgyptii: oleam quoqꝫ (nō aūt Mineruā vt greci dicūt) inuenisse. Hic ꝑ Arabiā et rubeū mare ad Indos. Et orbis terrę termīos ꝓgressus ē. In Indis vero & alias vrbes & Nisam cōdidit. monumētū eius: ī qua nutritus fuerat. in q̄ hederā etiā seuit. Profectꝰ est: & in Asiā: & Helespontū: in Europā: & in Thratia sibi aduersantē lycurgū interemit. Maronēqꝫ pręfectū suū & vitis colendę peritū in regione q̄ ab eo Maronea dicta est reliqt. Et Macedonē filiū in regno: qd̄ ab eo Macedonia appellata ē: atqꝫ hęc de Dionysio apud ęgyptios. Greci vero varia referūt. Alii em̄ vnū. alii tres ponūt. Sūt etiā qui huiꝰ dei formā hūanā fuisse ꝑnegēt. sed vini datorem Dionysiū dicāt. Terrāqꝫ sua sponte vites ꝓtulisse. Dimitora aūt a priscis noiatū: ꝙ sit ex duplici mr̄e. Primāqꝫ genesim nūerant: qn̄ in terra posita planta incrementū accipit. Secundā qn̄ fructus maturescāt. Vn̄ altera ex terra: altera ex vitę huiꝰ dei origo est. Qꝫ vero dicunt ex Ioue et Cerere natū: & a gentibꝰ discerptū ac elixatū. ac rursus a Cerere cōpositis mēbris in iuuenē reductū: phisicū est. Nam ex terra & imbre incrementū sumit, vitis ad vuas creandas: q̄ ab agricolis calcando laniant̄: multiqꝫ vinū decoquūt: vt meliꝰ fiat vinū. Ceres aūt rursus membra cōponit: qa terra singulis ānis succū vitibꝰ ad nouas vuas subministrat. Est etiā phisicū quod dicunt vi fulminis ex vtero Semeles abductū: & donec tēpus maturo fœtu datū cōpleret. Iouis fœmori assutū: nā ignea vi in vuis maturescit. verū cū iam ex vuis exp̄ssum est vinū: quia nondū satis concoctū est. iterū in lacubus ebulliat necesse est. Diodorus aūt ait terrā ātiquos Thionē a sacris q̄ sibi fiebant cum sacra θυσιχσ dicant. et Semelem q̄sicastā ab eo quod est σεμνυ Bis aūt eius genesim a Ioue esse: quia cū in Deucalionis diluuio periisset: rursus post pluuias ī terrā apparuit. Sed hęc phisice. Fabulose tn̄ dicūt tres fuisse Dionysios. Primū Indū: ex vitibus sua sponte nascentibus calcandarū vuarum inuentor: & vini pomorumqꝫ conditor fuit. Quoniā aūt barbatus est: & barbā Indi vsqꝫ ad mortē nutriūt. Hic orbem peragrans calcationem vuarum in torcularibus adinuenit: a quibus Leneus appellatus est. Secūdus ex Ioue & Proserpina. Vel (vt alii dicunt) ex Cerere fuit: qui primꝰ boues aratro iunxit: antea eni manibus terrā fodiebant mortales: propter quod immortales honores meruit: eiusqꝫ simulacrū cornibus insignitur: vt inuentor aratri demōstretur. Tertius Iouis et Semeles filius fuit: qui post secundum ortum ex fœmore Iouis: in Nisam indię a Ioue delatus: & a nimphis eductus est, pulcherrimus: & mulieribus delitiis deditus. exercitum ex mulieribus confecit: thirsiqꝫ illas armauit. i. hastis hedera implicitis cū ferrea cuspide. quo dolo: reges nihil tale de mulieribꝰ credētes interemit. Inter q̄s Penteus apd̄ grecos. Miranꝰ apud Indos Licurgus apud Thraces fuit. Qm̄ vero ex Indiа elephante inuectus: orbē peragrauit. Gręci illi Trieterida. id est triennalia sacra instituerūt. orbē peragrans docuit: sacra & mysteria certamina musica proposuit: cunctaqꝫ in pace componebat. dicunt primum fuisse: qui multis congestis spoliis in patriam triumphans redierit. Probus ait Bacchari: id est furere. Vnde Bacchę dicuntur sacerdotes qui propter furorem sacra liberi celebrabāt. Et ipē Bacchꝰ dicitur a furore quem suis incutit cultoribus.

d Necnon syluestria tecum virgulta: SER. i. infœcundas arbores: quibus pręcipue in Italia vites coherent.

e Et prolem. CRIST. Nam a radice pullulat: & veluti filios producit. Vnde illę plantę alio transferuntur.

f Tarde crescentis oliuę. ANT O. Plinius libro. xvii. capitulo. xii. scribit. Natura tarde crescere omnia longo ęuo durantia: at quę cito occidunt velocia esse: vt ficus: malus pirus. Idem quoqꝫ libro. xvi. capl̄o. lxi. scribit ad sua tempora durasse in linterno Aphricani prioris mānu satas oliuas: et myrtus eodem loco conspicue magnitudinis.

g Huc pater o lenęe. SER. Pater licet generale sit omnium deorum, tamē proprie libero semper coheret. Nam liber pater vocatur. CRITT. Consueuerunt & Poetę & oratores cum clausulam formāt: vt plurima inteꝛponāt: anteqꝫ eam claudant repetere principium. sic in Buccolicis. Nam cum incœpisset: Pastorum musam Damonis & Alphesiboei. & anteqꝫ adderit verbū: scilicet dicemus multa interposuisset repetiit: Pastorū musam Damonis & Alphesiboei. Sic & in hoc loco: cum dixisset huc pater o Lenęe. Post longam hyperbaton repetiit: Huc pater o lenęe Principio breuiter proposuerat se arboribꝰ dicturum: deinde inuocauerat Huc pater o lenęe: quod Proęmium est. Nam ex propositione comparat docilitatem: summam rei breuiter exponens. Item beniuolentiam a re: quia illam vtilem ostendit. Et a persona sua cū aliorum vtilitate se laboraturum proponit. Ex inuocatione autem (quia non adhibetur nisi magna proponantur) attentionem sibi conciliat.

h Lenęe. SER. Lenęus autem a lacu. Nam quod Donatus dicit: ab eo quod mentem leniat nō procedit. neqꝫ potest enim gręcum nomen latinam ęthimologiam recipere. ANT. Lenęus Bacchi nomē. Lenos em̄ torcular dicitur. Lenęus torcularū: vt Probus ait.

i Tibi Floret ager. SER. In honorem tuum exultat: & lętus est. Nam autumnali tempore re vera florere nō potest ager.

k Pampineo. SER. Pampinoso: vt nemus frondeū pro frondosum.

l Grauidus. ANT. non grauidis in ablatiuo. sed grauidus in nominatiuo legendum est. Sic enim antiqui textꝰ habent. Est autem diascole figura.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/vergil1502/0140
© Universitätsbibliothek Heidelberg
gefördert durch die Gesellschaft der Freunde Universität Heidelberg e.V.